

ДЕРЖАВНА СЛУЖБА УКРАЇНИ З НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ

Львівський державний університет безпеки життєдіяльності

**МОДЕЛЮВАННЯ ПЕДАГОГІЧНОГО ПРОЦЕСУ ТА
ПСИХОЛОГІЧНОГО СУПРОВОДУ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ
РИЗИКОНЕБЕЗПЕЧНИХ ТА ІНШИХ ПРОФЕСІЙ**

монографія

**Львів
СПОЛОМ
2023**

УДК 378.14.032.

М 74

Рекомендовано до друку рішенням вченої ради Львівського державного університету безпеки життєдіяльності ДСНС України, протокол № 3 від 26.10.2022 р.

Рецензенти: **Роман ГУРЕВИЧ**, доктор педагогічних наук, професор, дійсний член (академік) НАПН України;
Василь КАРАБИН, доктор технічних наук, доцент.

Наукова редакція: **Мирослав КОВАЛЬ**, доктор педагогічних наук, професор
Андрій ЛИТВИН, доктор педагогічних наук, професор

Моделювання педагогічного процесу та психологічного супроводу підготовки фахівців ризиконебезпечних та інших професій : монографія / за ред. М. С. Ковалю, А. В. Литвина. Львів : ЛДУБЖД, 2023. 396 с.

Розкрито теоретичний і методичний аспекти моделювання освітньої системи і педагогічної взаємодії в підготовці майбутніх фахівців. Проаналізовано сучасні підходи до проектування освітнього процесу в закладах професійної освіти у світлі вимог гуманістичної парадигми. Подано науково-методичні рекомендації з моделювання навчальної виховної та організаційно-управлінської діяльності закладів освіти різного рівня та профілю, зокрема професійної підготовки фахівців, що працюватимуть в органах і підрозділах Державної служби України з надзвичайних ситуацій. Дослідження виконано в межах теми НДР кафедри практичної психології та педагогіки ЛДУБЖД «Педагогічне забезпечення та психологічний супровід професійної підготовки та здоров'язбереження фахівців ризиконебезпечних професій у закладах вищої освіти».

Для науково-педагогічних, педагогічних та адміністративних працівників і здобувачів освіти (аспірантів, ад'юнктів, курсантів і студентів), стейкхолдерів, а також широкого кола дослідників у галузі теорії та методики професійної освіти.

ISBN 978-966-919-915-7

© Автори, 2023

© Львівський державний університет безпеки життєдіяльності ДСНС України, 2023

© Вид-во "СПОЛОМ", 2023

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА.....	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ПЕДАГОГІЧНОГО МОДЕЛЮВАННЯ У ПРОФЕСІЙНІЙ ОСВІТІ.....	7
<i>Мирослав КОВАЛЬ</i>	
1.1. Концептуальні основи удосконалення української вищої школи в контексті сучасної парадигми освіти.....	7
<i>Григорій ВАСЯНОВИЧ, Світлана ВДОВИЧ</i>	
1.2. Методологічні підходи до моделювання в педагогічних і психологічних дослідженнях.....	18
<i>Андрій ЛИТВИН, Лариса РУДЕНКО</i>	
1.3. Побудова ефективних моделей освітніх систем і процесів професійної підготовки.....	41
РОЗДІЛ 2. МОДЕЛІ ОСВІТНІХ СИСТЕМ І ПРОЦЕСІВ СУЧАСНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ.....	56
<i>Андрій ЛИТВИН</i>	
2.1. Модель інформатизації підготовки фахівців у закладах професійної освіти.....	56
<i>Лариса РУДЕНКО</i>	
2.2. Модель системи формування комунікативної культури фахівців соціономічної сфери.....	78
<i>Юлія КОЛІСНИК-ГУМЕНЮК</i>	
2.3. Модель професійно-педагогічної підготовки викладачів професійно- художніх дисциплін у педагогічних і художніх закладах вищої освіти.....	94
<i>Валерій СОЛОВЙОВ</i>	
2.4. Теоретична модель педагогічної підготовки вчителів фізичного виховання в закладах вищої освіти.....	110
<i>Мар'яна КУПЧАК</i>	
2.5. Модель професійної підготовки майбутніх експертів з екології засобами інформаційно-комунікаційних технологій.....	129
<i>Тетяна КОНІВІЦЬКА</i>	
2.6. Модель формування риторичної компетентності майбутніх психологів....	143
<i>Віталій ЛИТВИН</i>	
2.7. Модель формування інформаційної культури майбутніх архітекторів в освітньому процесі ЗВО.....	154
<i>Галина ФЕДЮК</i>	
2.8. Модель розвитку педагогічної майстерності вчителів природничих предметів у процесі неперервного професійного самовдосконалення.....	165

2.6. Модель формування риторичної компетентності майбутніх психологів

Сучасний світ глобальний, технологічний і швидкозмінний. Він потребує від кожної успішної особистості інтелекту, креативності, що стають головним капіталом [6], здатності до співпраці, комунікації, взаєморозуміння тощо. З кожним днем вміння донести свої думки до інших стає необхідністю для всіх, хто хоче бути впевненим у собі, досягнути успіхів у роботі та побудувати кар'єру, хто не байдужий до якоїсь проблеми [0, с. 223]. Все більше дослідників наголошують на важливості зовсім іншого, відмінного від традиційних уявлень, типу знань – контекстуальних, творчих, а також глибшого розуміння гуманістичності, адже ми вступаємо в епоху, в якій доведеться набагато більше вчитися один в одного [0, с. 230-231]. Ці та інші аспекти зумовлюють відродження в сучасному інформаційному суспільстві дещо призабутої, на жаль, навчальної дисципліни – риторики, яка протягом багатьох років належала до провідних у закладах освіти різного рівня і профілю. Питання формування та розвитку риторичної компетентності нині стає все актуальнішим як для загальної середньої освіти, так і для професійної підготовки студентів у ЗВО та різних видів неформального навчання, оскільки важливою умовою професійної самореалізації фахівця, його належної конкурентоспроможності та здатності до творчості у професійній царині є вміння комунікувати – спілкуватися та взаємодіяти з різними людьми, налагоджувати контакти і розширювати продуктивні зв'язки тощо.

Інформатизація як глобальна суспільно-економічна тенденція суттєво змінює механізми комунікування, сприяючи доступності інформації. Основне завдання нині – не лише критично сприймати, опрацьовувати інформацію, а й вміти ділитися своїми поглядами та ідеями. Звернемо увагу на те, що процес інформатизації, який означає запровадження та використання інформаційно-комунікаційних технологій, торкається також соціального, духовного та культурного життя [13, с. 28]. Поняття «комунікація» нині використовують не лише як спілкування, яке має суб'єкт-суб'єктну взаємодію, а для визначення загального зв'язку будь-яких об'єктів матеріального та духовного світів [19, с. 45]. Проте в інформаційному суспільстві важливо не лише вміти опрацьовувати інформацію, яка стає все більш доступною, а й навчитись впливати і переконувати за допомогою різних видів комунікації. Саме ці функції комунікації є найважливішими і найбільш затребуваними в сучасному житті та безпосередньо пов'язаними з риторичною підготовленістю. Адже риторика ми розуміємо не лише як красномовство, а як майстерність переконання та впливу задля досягнення бажаних результатів. У повсякденному житті риторика вчить слухати й чути співрозмовника, використовувати у спілкуванні доречні репліки, коректно

вступати в розмову, доповнюючи і розвиваючи тему бесіди або аргументовано заперечуючи по суті предмету обговорення [21, с. 222].

Сучасні дослідження Стенфордської школи бізнесу щодо діяльності студентів після закінчення навчання показують, що спільною рисою, яка відрізняє успішних у професійній діяльності випускників, є красномовство [20]. Тому важливим аспектом вищої освіти є формування риторичних умінь, розвиток навичок публічного виступу задля ефективної професійної діяльності та особистісного зростання.

У XXI ст. постає нагальна потреба розширеного та комплексного погляду на формування риторичної підготовки майбутніх фахівців. Теоретичні засади і закони риторичної освіти потребують реального втілення у ЗВО України, а професійно орієнтована риторика, зокрема юридична, дипломатична, військова, торговельна тощо, має стати предметом широких наукових досліджень. Потреба забезпечення риторичної підготовленості (обізнаності) майбутніх фахівців різного профілю зумовлює відновлення ставлення до риторики як найвищого рівня комунікації та поступове й невпинне упровадження курсу риторики в освітні програми підготовки фахівців різних спеціальностей.

Безперечно, для реалізації риторичної підготовки у ЗВО необхідно передусім визначити її зміст, який суттєво залежить від особливостей майбутньої професійної діяльності студентів. Риторичні вміння є основою професії не лише педагогів, управлінців чи юристів, а важливі також для фахівців різних спеціальностей, навіть технічних. Пояснюється це тим, що в сучасному розумінні риторика – це не лише наука про мистецтво красномовства, а, передусім, мистецтво ефективної та переконливої комунікації, впливу на аудиторію чи конкретну особистість. А вміти викладати свою думку та переконувати інших потрібно багатьом, зокрема усім керівникам.

Риторична підготовка розвиває низку особистісно-ділових якостей, зокрема культуру мислення та мовлення, культуру поведінки, тобто те, що потрібно сучасній людині для досягнення успіху як у професійному плані, так і в особистому житті [23, с. 178]. Тому приєднуємось до твердження, що майстерність ефективної та виразної усної комунікації, безперечно, становить стрижень професіоналізму фахівців нової генерації [15, с. 183].

Нині риторична компетентність психологів у ЗВО є важливою складовою професійної підготовки і має відповідати нормам, які закладені у стандарті вищої освіти за спеціальністю 053 «Психологія», та зважати і враховувати запити інноваційного суспільства та вимоги ринку праці. Ці виклики актуалізують пошук нових методів і технологій формування риторичної компетентності. Дієвим способом організації системи риторичної підготовки фахівців у педагогічній теорії і практиці є педагогічне моделювання, оскільки дозволяє цілісно і послідовно змоделювати і відтворювати систему підготовки і вирішити

поставлені завдання. Тому для налагодження якісної риторичної підготовки майбутніх психологів у ЗВО була необхідність всебічного дослідження процесу формування риторичної компетентності майбутніх психологів, зокрема побудови відповідної моделі [10, с. 90-98].

Теорія моделювання в педагогіці представлена у працях Г. Балла [2], В. Бикова [3], Р. Гуревича [4], Є. Лодатко [14], О. Мещанінова [16] та інших науковців. Моделюванням процесу формування риторичних умінь і навичок також займалася низка науковців: О. Залюбівська (модель формування риторичної культури викладачів технічних закладів [5]), Л. Каніболоцька (модель розвитку риторичної компетентності майбутніх викладачів вищих аграрних навчальних закладів [8]), А. Первушина (технологічна модель формування риторичних умінь майбутніх соціальних педагогів [18]), Л. Кононенко (модель формування ораторської майстерності в майбутніх магістрів із соціальної педагогіки [11]), О. Корчова (структурно-функціональна модель формування риторичної компетентності в майбутніх фахівців соціономічних спеціальностей [12]), В. Ницета (модель формування риторичної компетентності учнів основної школи в процесі навчання української мови [17]), Н. Калюжка (модель формування риторичних умінь у майбутніх учителів початкової школи [7]) тощо.

Науковці наголошують на актуальності методу моделювання як найбільш адекватного способу вирішення поставлених завдань і необхідності його впровадження в педагогічний процес, оскільки модель дозволяє відтворити цілісність та спрогнозувати перспективи розвитку певних об'єктів та явищ [19, с. 197]. На думку провідних науковців, модель має враховувати сучасні методологічні підходи, потребу модернізації змісту, методів і технологій навчання, надавати змогу студентам для професійного зростання, а також передбачає контроль і систему зворотного зв'язку для коригування одержаного рівня знань, умінь і навичок для професійної діяльності [9, с. 152].

У педагогіці моделювання використовують для вирішення низки завдань, основними з яких є: удосконалення структури навчального матеріалу; оптимізація планування освітнього процесу; управління навчально-пізнавальною діяльністю; організація освітнього процесу; діагностика, прогнозування, проєктування навчання та виховання [8, с.137]. У психолого-педагогічних дослідженнях модель виконує дві функції: теоретичну (дозволяє проаналізувати сутність і закономірності існування та розвитку досліджуваного об'єкта) та практичну (використовується як інструмент наукового пошуку) [19, с. 199].

Модель формування професійної компетентності вирішує певні проблеми професійної освіти, зокрема: формулювання конкретної мети для викладачів і студентів, якої вони повинні досягти; здійснення контролю за ефективністю процесу формування професійної компетентності; конкретизації вимог суспільства до знань, умінь, навичок і особистісних рис майбутніх фахівців у

вигляді набутих компетенцій та усвідомлення студентами значення професійної компетентності в процесі їхнього фахового становлення; активізації рефлексії студентів та спрямованості їх на саморозвиток [22, с. 41].

В основу побудови моделі формування риторичної культури майбутніх фахівців дослідники закладають, передусім, ідею заміщення знанневої парадигми на гуманістичну, оскільки завдання риторики зорієнтовані на формування особистості, її здатності існувати в діалозі, ефективно комунікувати. В основі моделювання є такі положення: особистісно орієнтований освітній процес; творчо-практичне спрямування; прогнозування кінцевого результату освітньої діяльності студентів; реалізація авторських інновацій; активізація самостійної діяльності студентів; використання інформаційно-комунікаційних навчальних технологій [5, с. 215].

Погоджуємося із Л. Каніболоцькою, що недосконалий процес формування риторичної компетентності у ЗВО зумовлений здебільшого невмінням викладачів визначити мету та завдання спілкування, добирати відповідні навчальні матеріали, недотриманням педагогічних технологій у риторичній підготовці [8, с. 137]. Зазначимо, що практика викладання риторики студентам-психологам виявила також певні недоліки щодо розвитку риторичних умінь і навичок у контексті професійного спрямування, рівень їхньої професійно-риторичної підготовленості не відповідає вимогам часу та міжнародним стандартам.

З огляду на зазначене вище вважаємо, що побудова моделі формування риторичної компетентності майбутніх психологів у ЗВО є актуальною. На основі вивчення науково-педагогічної літератури щодо процесу моделювання, практики викладання риторознавчих дисциплін та виявлених недоліків у риторичній підготовці студентів-психологів розроблено модель формування риторичної компетентності майбутніх психологів у ЗВО (рис. 2.6).

Зазначимо, що структурно-функціональна модель формування риторичної компетентності майбутніх психологів ґрунтується на систематичності, послідовності та неперервності розвитку риторичних умінь і навичок, враховує специфіку профілю навчання, тобто забезпечує цілісність і наступність формування риторичної та професійної компетентності в контексті всієї підготовки майбутніх психологів у ЗВО. Модель ми розробили відповідно до провідної мети і завдань нашого дослідження на основі визначених нами методологічних підходів і принципів риторичної підготовки, взаємозв'язку всіх структурних компонентів, враховували напрями вдосконалення змісту риторики як навчальної дисципліни та акцентували увагу на важливості застосування ефективної методики навчання риторики (система методів, технологій, форм і засобів навчання), а також передбачили інтегрування риторичної та професійної підготовки майбутніх психологів і мотивацію до самовдосконалення риторичних навичок у процесі навчання.

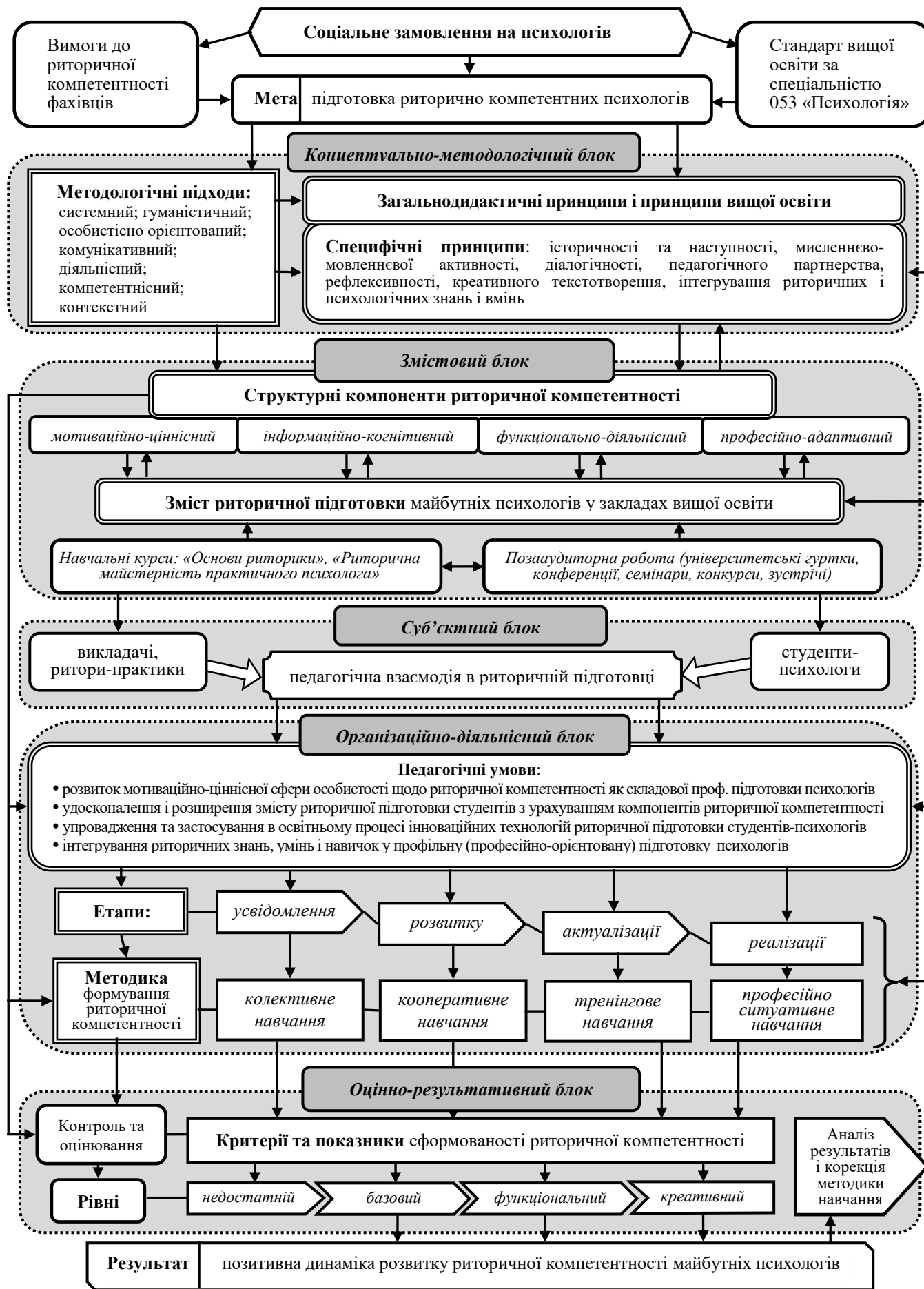


Рисунок 2.6 – Модель формування риторичної компетентності майбутніх психологів у ЗВО

Структура та функції моделі формування риторичної компетентності майбутніх психологів у ЗВО зумовлені соціальним замовленням на висококваліфікованих фахівців-психологів. В основу ми заклали мету – підготовка риторично компетентних психологів, що відповідатиме вимогам ринку праці та запитам сьогочасного інформаційного суспільства до компетентності майбутніх психологів і нормам, закладеним у стандарті вищої освіти за спеціальністю 053 «Психологія». Модель містить такі блоки: концептуально-методологічний, змістовий, суб'єктний, організаційно-діяльнісний та оцінно-результативний.

Концептуально-методологічний блок репрезентує основні методологічні положення процесу формування та розвитку риторичної компетентності майбутніх психологів. Ми акцентуємо увагу на методологічних підходах, які забезпечують цілісність процесу риторичної підготовки, зорієнтовані на ефективне формування риторичних знань, умінь і навичок відповідно до професійного спрямування, розвитку творчої риторичної особистості та висококваліфікованих риторично компетентних фахівців-психологів. Цими методологічними підходами є: системний, гуманістичний, особистісно орієнтований, комунікативний, діяльнісний, компетентнісний та контекстний.

Формування риторичної компетентності потребує врахування вимог загальнодидактичних принципів і принципів вищої освіти, проте основну увагу ми приділили застосуванню специфічних принципів риторичної підготовки майбутніх психологів у ЗВО. Для ефективної та якісної риторичної підготовки студентів-психологів виділено такі принципи: історичності та наступності, мисленнєво-мовленнєвої активності, креативного текстотворення, педагогічного партнерства, діалогічності, рефлексивності, інтегрування риторичних і психологічних знань і вмінь. Зазначимо, що для нашого дослідження також важливими є принципи професійно-практичної спрямованості та інформатизації риторичної підготовки, які належать до принципів професійної освіти. Вважаємо, що запропоновані методологічні підходи та дидактичні принципи дозволять забезпечити висунуті суспільством вимоги до риторичної компетентності психологів і враховують особливості та потреби їхньої професійної діяльності.

Змістовий блок відображає вдосконалення та розширення змісту риторичної підготовки психологів, адже нині недостатньо часу виділяється на розвиток практичних умінь і навичок та не завжди ця дисципліна спрямовується на завдання подальшої професійної діяльності майбутніх психологів. Стрижнем змістового блоку є визначені нами структурні компоненти риторичної компетентності та їх складові: мотиваційно-ціннісний, який охоплює аксіологічну, потребнісно-спонукальну, духовно-етичну складові; інформаційно-когнітивний передбачає мисленнєву, знаннєву (мовні, стилістичні, риторичні знання), інформаційну; функціонально-діяльнісний містить мовленнєву,

коннективно-операційну, експресивно-емоційну (невербальну); професійно-адаптивний – перцептивно-реактивну, рефлексивну, психолінгвістичну складові. Ці компоненти відображають багатоаспектність риторичної діяльності психологів і поєднують усі напрями мовленнєво-риторичної підготовки у ЗВО та безпосередньо впливають на якість змісту риторичної підготовки студентів-психологів у ЗВО. Вважаємо, що діяльність майбутніх психологів потребує вдосконалення та розширення змістової частини їхньої риторичної підготовки у закладах вищої освіти, адже курс «Риторика» не може забезпечити якісну практико зорієнтовану та професійно спрямовану риторичну підготовку. Ми пропонуємо розширити зміст риторичної підготовки майбутніх психологів, включивши до навчальних планів курс «Риторична майстерність практичного психолога» під час магістерського рівня підготовки, і збагатити риторичну підготовку у ЗВО шляхом залучення студентів до активної позааудиторної роботи. Позааудиторне навчання охоплює активну участь в університетських ораторських гуртках, клубах, проведення конкурсу ораторів, організацію і проведення ораторських та психологічних тренінгів, панельних дискусій, зустрічей, майстер-класів з відомими риторами-практиками і практичними психологами в межах університету, а також відвідування студентами авторських шкіл ораторської майстерності, форумів тощо.

Суб'єктний блок передбачає активну педагогічну взаємодію (суб'єкт-суб'єкту), яка є основою для ефективного розвитку риторичної компетентності. Передусім має відбуватися якісна комунікація між викладачами риторики і студентами-психологами, між студентами у процесі риторичної підготовки на заняттях у ЗВО, а також формування риторичної компетентності через взаємодію студентів-психологів з риторами-практиками (досвідчені викладачі риторики, відомі оратори, вмілі оратори-психологи) в університеті та поза його межами (неформальна та інформальна освіти).

Організаційно-діяльнісний блок поєднує реалізацію обґрунтованих нами педагогічних умов формування риторичної компетентності та розробленої методики поетапного формування риторичної компетентності.

Вважаємо, що доцільно впровадити такі педагогічні умови ефективної риторичної підготовки майбутніх психологів у ЗВО: розвиток мотиваційно-ціннісної сфери особистості щодо риторичної компетентності як складової професійної підготовки психологів; удосконалення і розширення змісту комунікативної підготовки студентів-психологів з урахуванням риторичної компетентності; упровадження та застосування в освітньому процесі інноваційних технологій риторичної підготовки студентів-психологів; інтегрування риторичних знань, умінь і навичок у профільну (професійно орієнтовану) підготовку психологів. Реалізація цих педагогічних умов сприятиме усвідомленню важливості розвитку риторичних умінь у процесі професійної

підготовки у ЗВО для формування риторичної особистості та високоефективного фахівця в подальшому.

Педагогічні умови тісно пов'язані з етапами формування риторичної компетентності у студентів-психологів: 1) *усвідомлення* сутності риторичної компетентності та потреби її формування, вироблення у студентів мотивації та ціннісного ставлення до риторики, розуміння значення риторичної компетентності для особистісного та професійного зростання, розвитку мотивації до вдосконалення власної риторичної компетентності; 2) *розвиток* професійно-риторичних знань, умінь і навичок шляхом ефективного сприймання й осмислення інформації, поступове опанування техніки риторики (ораторської справи) відповідно до її законів, опанування способів налагодження міжособистісної взаємодії, адекватного оцінювання поведінки людини (клієнта) в конкретній риторичній ситуації, налагодження продуктивної взаємодії у професійній сфері на основі виховання та розвитку риторичних цінностей; 3) *актуалізація* комплексу практико орієнтованих умінь і навичок риторичної взаємодії в процесі освітньої та квазіпрофесійної діяльності на основі практичного застосування комплексу риторичних умінь і навичок міжособистісної взаємодії; 4) особистісна та професійна *реалізація* набутої риторичної компетентності у процесі освітньої підготовки (конференції, семінари тощо) та накопичення досвіду професійної діяльності (педагогічна практика).

Методика риторичної підготовки є цілісною системою, яка передбачає впровадження різноманітних інтерактивних методів і технологій формування риторичної компетентності відповідно до етапів розвитку риторичних знань, умінь і навичок майбутніх психологів. Погоджуємося із науковцями, що в методиці риторичної підготовки у ЗВО найдоцільніше поєднувати різні види навчання: колективне, кооперативне, тренінгове та професійно ситуативне [5]. Колективне навчання націлене на усвідомлення студентами важливості риторичної підготовки і передбачає інтерактивні методи формування навичок спілкування, зокрема «відкритий мікрофон», «мозковий штурм», «незакінчені речення», різні види навчальних дискусій, публічні виступи та їх колективне обговорення тощо. Кооперативне навчання спрямоване на розвиток риторичних знань, умінь і навичок у студентів, передбачає співпрацю в малих групах і застосування інноваційних методів і технологій (навчання в команді, «коло ідей», метод проєктування тощо). Тренінгове навчання актуалізує набуті знання в практиці завдяки проведенню різноманітних тренінгів (розвиток правильної вимови, культури мовлення, голосу, інтонації, дикції, техніки дихання, удосконалення невербальної комунікації, публічного виступу, імпровізації, самопрезентації тощо). Професійно ситуативне навчання розвиває й удосконалює риторичні навички та адаптує їх до професійної діяльності психологів (ділова гра,

професійна гра, розв'язування ситуативних професійних завдань, кейс-метод тощо) [5, с. 216].

Оцінно-результативний блок передбачає контроль і оцінювання набутих риторичних знань, умінь і навичок на основі закладених критеріїв, показників та рівнів сформованості риторичної компетентності. Ми виділяємо чотири критерії (*аксіологічний, знаннєвий, операційний та адаптивний*) та чотири рівні сформованості риторичної компетентності (*недостатній, базовий, функціональний, креативний*). Охарактеризуємо їх. *Аксіологічний* критерій відображає сукупність мотивів та риторичних цінностей, *знаннєвий* відображає сукупність мовностилістичних і риторичних знань, *операційний* визначається на основі використання риторичних знань, умінь і навичок, *адаптивний* критерій є показником ефективності риторично-професійної діяльності майбутніх психологів. Щодо рівнів підготовки: *недостатній* – неспроможність самостійного, критичного та творчого мислення та відтворення риторичної діяльності; *базовий* – алгоритмічне мислення, наслідувальне відтворення риторичної діяльності; *функціональний* – самостійність мислення та риторичної діяльності; *креативний* – творче, глибоке, критичне мислення та свобода риторичної діяльності.

Як бачимо, виділені рівні сформованості риторичної компетентності відповідають етапам риторичної підготовки, характеризуються наступністю, послідовністю та дозволяють простежити розвиток риторичної компетентності, оцінити і проаналізувати результати та, за потреби, внести необхідні корективи у специфічні принципи відкоригувати зміст, педагогічні умови і методику риторичної підготовки у ЗВО. Результатом упровадження є позитивна динаміка розвитку риторичної компетентності майбутніх психологів у ЗВО.

Висновки. Структурно-функціональна модель формування риторичної компетентності майбутніх психологів передбачає єдність концептуально-методологічного, змістового, суб'єктного, організаційно-діяльнісного й оцінно-результативного блоків і забезпечує послідовність і неперервність розвитку риторичної компетентності майбутніх психологів у процесі професійної підготовки.

Модель поєднує сукупність методологічних підходів і принципів риторичної освіти, компоненти риторичної компетентності, конкретизує напрями вдосконалення змісту риторикознавчих дисциплін з урахуванням професійного спрямування й активної суб'єкт-суб'єктної взаємодії у процесі практико спрямованого навчання. Її реалізація передбачає дотримання обґрунтованих педагогічних умов і впровадження розробленої методики поетапного формування риторичної компетентності, передбачає контроль та оцінювання досягнутої риторичної компетентності за допомогою визначених критеріїв, показників і рівнів. Модель ґрунтується на систематичності, послідовності та неперервності

формування та розвитку риторичних знань, умінь і навичок, враховує специфіку профілю навчання, тобто забезпечує цілісність і наступність риторичної та професійної підготовки майбутніх психологів у ЗВО.

Упровадження та реалізація побудованої моделі дає змогу організувати поетапне та послідовне формування та розвиток риторичної компетентності, забезпечити системність і послідовність освітнього процесу, взаємозв'язки компонентів риторичної компетентності, спрогнозувати результати професійно-риторичної підготовки майбутніх психологів. В цілому це сприяє випереджувальному навчанню з урахуванням завдань профільних дисциплін і потреб подальшої професійної діяльності. Результати апробації свідчать, що організована за авторською моделлю риторична підготовка у ЗВО підвищує мотивацію студентів до риторичної діяльності, інтегрує риторичні та психологічні знання, вміння і навички.

1. Андерсон К. Успішні виступи на TED. Рецепти найкращих спікерів ; 2-ге вид. Київ : Наш формат. 2017. 256 с.
2. Балл Г. А. Теория учебных задач. Психолого-педагогический аспект. Москва : Педагогика, 1990. 184 с.
3. Биков В. Ю. Моделі організаційних систем відкритої освіти : монографія. Київ : Атака, 2008. 684 с.
4. Гуревич Р. С. Теоретичні та методичні основи організації навчання у професійно-технічних закладах / за ред. С. У. Гончаренка. Київ : Вища школа, 1998. 229 с.
5. Залюбівська О. Б. Педагогічна модель формування риторичної культури майбутніх викладачів технічних університетів. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми* : зб. наук. пр. Київ ; Вінниця : ТОВ фірма «Планер». Вип. 39. 2014. С. 214–219.
6. Зархін М. Львів – глобальне місто. URL : https://zbruc.eu/node/86498?fbclid=IwAR2i5N4qDv5PxuVyCitg29akx9_LdsbQT1nP_STs_uAeYBMaWXVomU4-APio (дата звернення: 15.11.2019).
7. Калюжка Н. С. Формування риторичних умінь у фаховій підготовці майбутніх учителів початкової школи : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Переяслав-Хмельницький, 2011. 21 с.
8. Каніболоцька Л. Модель формування риторичної компетентності майбутніх викладачів вищих навчальних закладів. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія : Педагогіка*. 2016. № 3. С. 136–142.
9. Коваль М. С., Козяр М. М., Литвин А. В. Педагогічна модель формування готовності фахівців цивільного захисту до професійної діяльності. *Вісник Львівського державного ун-у безпеки життєдіяльності*. № 18. 2018. С.151–159.
10. Конівіцька Т. Я. Формування риторичної компетентності майбутніх психологів у закладах вищої освіти : монографія. Львів : СПОЛОМ, 2022. 252 с.
11. Кононенко Л. В. Модель формування ораторської майстерності у майбутніх магістрів соціальної педагогіки. *Освітологічний дискурс*. 2014. № 3 (7). С. 114–124.
12. Корчова О. М. Структурно-змістові складники риторичної компетентності майбутніх фахівців соціономічної сфери. *Педагогічні науки: теорія, історія,*

- інноваційні технології : наук.* Суми : Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2015. № 6 (50). С. 196–206.
13. Литвин А. В. Інформатизація професійно-технічних навчальних закладів будівельного профілю : монографія. Львів : Компанія «Манускрипт», 2011. 498 с.
 14. Лодатко Є. О. Моделювання педагогічних систем і процесів : монографія. Слов'янськ : СДПУ, 2010. 148 с.
 15. Мамчур Л. Формування мовно-риторичної компетентності майбутнього вчителя-словесника. *Проблеми підготовки сучасного вчителя : зб. наук. пр. Уманського державного педаг. ун-ту імені Павла Тичини.* Умань : ФОП Жовтий О. О., 2013. Вип. 8., Ч. 2. С. 182–186.
 16. Мещанінов О. П. Сучасні моделі розвитку університетської освіти в Україні : монографія. Миколаїв: Вид-во МДГУ ім. Петра Могили, 2005. 460 с.
 17. Ницета В. А. Методика формування риторичної компетентності учнів основної школи в процесі навчання української мови : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.02 / Херсонський державний університет. Херсон, 2018. 522 с.
 18. Певрушина А. В. Формування риторичних умінь у майбутніх соціальних педагогів : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Тернопіль, 2002. 19 с.
 19. Руденко Л. А. Формування комунікативної культури майбутніх фахівців сфери обслуговування у професійно-технічних навчальних закладах : монографія. Львів : Край, 2015. 344 с.
 20. Феррацці К. Ніколи не їжте наодинці та інші секрети успіху завдяки широкому колу знайомств. Харків. 2018. 350 с.
 21. Чернишова Т. О. Доцільність упровадження курсу риторики в підготовку майбутніх офіцерів. *Системи обробки інформації* : зб. наук. праць. Харків : Харківський університет Повітряних Сил імені Івана Кожедуба, 2015. Вип. 11 (136). С. 221–223.
 22. Шапран Ю. Педагогічне моделювання у процесі формування професійної компетентності майбутнього вчителя біології. *Рідна школа.* 2012. № 12. С. 39–43.
 23. Янц Н. Риторична компетентність як складова професійної компетентності соціального педагога. *Гуманітарний Вісник ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди»* : зб. наук. пр. Переяслав-Хмельницький, 2014. Вип. 33. С. 174–183.